

Условно осъждане и помилване

Анна Попова, студентка 4 курс, програма «Право»

The following project is dedicated to the issues of suspended sentence and reprieve. A comparison is made between the current legal organisation of these two institutes of law but the emphasis is put on their differences. - za uslovnoto osajdane i pomilvaneto.

В близките дни се навършват 100 години от въвеждането на института на условното осъждане в българската правна система. То се заимства от френско-белгийската наказателна уредба. Според проф. Долапчиев¹ в световната правна сфера се разграничават четири системи на условното осъждане: Англо-американска, френско-белгийска, австрийска (смесена) и германска система.

1. Англо-американската система се характеризира с това, че съдът отсрочва постановяването на окончателната присъда, а подсъдимият се поставя на изпитание под контрола на особено лице.

2. Френско-белгийска система – при нея съдът отсрочва изпълнението на присъдата, като по време на изпитателния срок условно осъденият подлежи на особен надзор.

3. Австрийска (смесена) система – характерно при нея е, че съдът отсрочва изпълнението на присъдата и осъденият се поставя под особен надзор.

4. Немска система – характерното при нея е, че условното осъждане е сведено до условно помилване т.е. Изпълнението на присъдата се спира от административната власт. Осъденият се оставя без особен надзор по време на изпитателния срок и при благоприятен изход на изпитанието наказанието се погасява чрез акт на помилване.

Същност на условното осъждане

По своята правна същност условното осъждане е отказ на държавата да изпълни, вече, наложено наказание. Под “условно” се има предвид осъждане под “прекратително условие и прекратителен срок” (проф. Долапчиев)² т. е. осъждане, което се прекратява при настъпването на неизвестно бъдеще събитие, а именно отсъствие на повторно осъждане в определения от НК от 3 до 5 годишен срок. Следователно, ако осъденият не бъде наказан за друго престъпление от общ характер в рамките на този срок, то с изтичането му, условно наложеното наказание се прекратява. Но в случай на повторно осъждане на лишаване от свобода, по друго умишлено престъпление, по време на изпитателния срок, а и след него, осъденият изтърпява и отложеното наказание-аргумент извлечен от чл. 68 ал. 1 НК т.е. преминава в рецидив.

Предпоставки за условно осъждане

Условното осъждане е приложимо при наличието на три кумулативно дадени елемента:

1. Необходимо е наложеното наказание да е едно от следните: Лишаване от свобода за срок от 3 години, задължително заселване или лишаване от правото на местоживееене в определено населено място.

2. Втората предпоставка за условно осъждане е чистото съдебно минало на

¹ Долапчиев, Н. Наказателно право, издателство БАН, 1993 г.

² пак там

дееца.

3. Трета предпоставка е личностната оценка на дееца.

Такова осъждане може да се приложи единствено и само към вече определено наказание.

Изпитателен срок

Според законодателя изпитателния срок не може да надвишава срока на постановеното наказание лишаване от свобода с повече от 3 г. По време на изпитателния срок осъденият е длъжен да учи или да работи. Законът предвижда тази мярка с императивна норма – чл. 66 ал. 4 НК, стремежи се да предпази условно осъдения от повторно осъждане през изпитателния срок, както и да му даде възможност за преосмисляне на житейският му път.

Функции на условното осъждане

Чрез условното осъждане, законът дава възможност на осъдения за превъзпитание в една по-лека атмосфера, подтиквайки го да даде своя принос към обществото, именно чрез своето положително развитие. Но в същото време законът ясно подчертава, че условното осъждане е отлагателно и изисква изпълнение на определено поведение. Основната функция на условното осъждане е превантивна и възпитателна.

Контролът по възпитателните грижи над условно осъдените е под компетенцията на РС по местоживееене. В случай на неизпълнение на възпитателните мерки, съдът си запазва възможността да постанови изтърпяване на наказанието “ лишаване от свобода”-изцяло или частично (проф. Ал. Стойнов)³, а при ново умишлено престъпление от общ характер, извършено по време на изпитателния срок от осъдения - то той изтърпява задължително и отложено, и новопостановеното наказание, като изтърпяването им става поотделно (проф. Ал. Стойнов)⁴.

Помилване

Същност на помилването

Съгласно чл. 98 т. 11 КРБ едно от правомощията на Президента е да упражнява правото на помилване. Според чл. 74 НК “Президентът може чрез помилване да опрости изцяло или от части наложеното наказание, а смъртното наказание да опрости или да замени.”

Помилването е акт на висша държавна милост, то е безусловен и окончателен отказ на държавата да изпълни наложено с влязла в сила присъда наказание (проф. Ал. Стойнов)⁵.

Обхват на помилването

Помилването засяга индивидуално определено лице, но е възможно с общ указ да се опрости наказанието на повече поименно упоменати осъдени. По изключение помилването може да бъде дадено в обща форма – по видове престъпления или наказания (проф. Ненов)⁶. Помилването засяга само посоченото престъпление или наказание (при наличие на други – те остават).

³ Стойнов, Ал., Наказателно право, обща част, София, издателство Сиела, 1992 г.

⁴ Стойнов, Ал., Наказателно право, обща част, София, издателство Сиела, 1992 г.

⁵ Стойнов, Ал., Наказателно право, обща част, София, издателство Сиела, 1992 г.

⁶ Ненов, И., Наказателно право на Република България, обща част, книга 1, София, издателство Софи-Р, 1992 г.

Форми на помилването

Опрощаването може да се изрази в цялостна или частична форма.

1. Цялостно помилване имаме при следните наказания- лишаване от свобода, поправителен труд, глоба, конфискация.
- 2 Частично е помилването при намаляване на срока на наказанието или неговия размер (проф.Ненов)⁷.

Основания за помилване

Държавният глава не е обвързан с основания да даде помилването .Най-често той дава опрощаване въз основа на хуманност.В случаите, когато помилването е с остатък от наказанието, най важното основание за него са настъпилите положителни промени в личността на осъденото лице. Опрощаването е своеобразен израз на справедливост.

Функции на помилването⁸

1. Да въведе допълнителна справедливост по отношение на наказанието.
2. Да служи като средство за възстановяване на накърнения от наказанието обществен интерес.
3. Провеждане на държавна политика.
4. Ограничаване на държавната репресия в наказателното право.
5. Дава възможност на осъдените лица да се възползват от по-благоприятното действие на новия наказателен закон и в случаите когато присъдите са влезли в сила.
6. Средство за развитие на международните отношения.
7. Психологическа функция

Процедура

Помилването става чрез издаване на индивидуален указ, който е административен акт. Този акт не отменя присъдата, а само освобождава осъдения от изтърпяване на наказанието т.е. Фактът на осъждането не се заличава. Най-тежкото наказание: “доживотен затвор без замяна” може да бъде опрощавано чрез помилване само изцяло.

Специфики на двата института

И в двата института има отказ от определени правомощия, а именно изпълнение на постановено наказание.Разликата е , че при условното осъждане държавата запазва правото си да приведе в изпълнение ,вече,наложеното наказание при настъпването на определени условия, при помилването имаме опрощаване на наказанието по милост. Самото наказание при условното осъждане не се привежда в изпълнение, докато при помилването наказанието може да е било в процес на изтърпяване т.е. Помилваният може да е изтърпял частично присъдата си,но е възможно помилването да е настъпило преди свеждане на присъдата в изпълнение.

⁷Ненов, И., Наказателно право на Република България, обща част, книга 1, София, издателство Софи-Р, 1992г.

⁸ Велчев, Б. , Помилването по наказателното право на Република България, София, издателство Софи-Р, 2001г.